
(назва закладу освіти)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення педагогічної ради

Протокол № ____

від _____ 2026 р.

Навчальна програма

з української мови для 7 класу

105 годин на рік, 3 години на тиждень

Розроблена на основі модельної навчальної програми
«Українська мова. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти
(автори Голуб Н. Б., Горошкіна О. М.),

Зміст навчальної програми забезпечує підручник
Українська мова: підруч. для 7 кл. закл. загал. серед. освіти /
[І. М. Літвінова] — Х. : Вид-во «Ранок», 2024. — 256 с. : іл.

2026 рік

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Навчальна програма з курсу української мови для 7 класу розроблена на основі модельної навчальної програми «Українська мова. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Голуб Н. Б., Горошкіна О. М.), рекомендованої Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 24 липня 2023 № 883)).

Під час укладання програми враховано зміст підручника: Українська мова: підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти / І. М. Літвінова. Харків: Вид-во «Ранок», 2024. Підручник рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 5.02.2024 № 124).

Мета навчальної програми – розвиток особистості здобувачів освіти засобами української мови. Це означає, що, пізнаючи мову як цілісну систему, учні засобами цих знань розвивають мислення, пізнають світ, навчаються комунікувати, виражати й удосконалювати себе, розвиваються емоційно, долучають мову у всі види своєї діяльності й послуговуються нею в усіх сферах суспільства. Це також означає, що мовні знання й уміння мають бути спрямовані на формування вмілого мовця з чіткою громадянською позицією громадянина-патріота, носія духовності, культури й традицій українського народу. Таке поставлення мети суголосо з освітньою метою Закону України «Про освіту» й означає, що кожен урок української мови є розвивальним, тому виокремлення «уроків розвитку мовлення» є алогічним, таким, що суперечить логіці й концептуальним положенням нової української школи. Досягненню мети сприяє реалізація таких завдань:

- 1) виховання ціннісного ставлення до української мови як державної;
- 2) розкриття потенційних можливостей мови для життя й діяльності людини, суспільства;

3) виховання потреби пізнавати мовне розмаїття (фонетичне, лексичне, фразеологічне, граматичне) й активно користуватися ним, удосконалювати культуру усного й писемного мовлення;

4) формування мовної стійкості, чуття і смаку, усвідомлення естетичної й культурної цінності мови;

5) засвоєння знань, формування вмінь і навичок, необхідних для комфортного входження в соціум і самореалізації, набуття суб'єктного досвіду застосування їх.

Поділ і розташування змістових компонентів програми (предметний, метапредметний й компетентнісний) чіткий і вмотивований авторською концепцією: вивчаємо мову – адаптуємо вивчене до життя і водночас набуємо компетентностей. Навчальна програма передбачає вихід за межі академічності курсу, формує у здобувачів різнобічне уявлення про мову, подаючи її не лише як складну систему, але й як живий організм, багатовіковий носій мудрости, маркер кордонів нашої держави, хранительку унікальної української культури, надійний інструмент пізнання й порозуміння, ефективний засіб самовираження, джерело естетичної насолоди. Її лексичні й фразеологічні злитки фіксують норми і правила гармонійного спілкування, активне послуговування мовою гарантує розквіт держави і збереження її кордонів.

Очікувані результати	Зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
- пояснює важливість мовних обов'язків для громадян, мови і держави; - відповідає на запитання за змістом почутого, належно акцентуючи на значущих деталях [9 МОВ 1.1.2-1]; - переказує почуте повідомлення (художній текст, медіатекст тощо) докладно, акцентуючи увагу на	ВСТУП (1 год) Мовні обов'язки українців. Що таке обов'язок? Які є види обов'язків? Суть мовних обов'язків. Навіщо потрібні мовні обов'язки? Що визначає ставлення до державної мови?	Організаційна діяльність (цілевизначення; планування; організація роботи; самоконтроль, рефлексія). Пізнавальна діяльність (усвідомлення ключових понять, формулювання запитань і підготовка відповідей на них, здійснення пошуку інформації на

змісті загалом, на окремих важливих деталях [9 МОВ 1.2.1-1]; - визначає тему, основну ідею, окреслює коло порушених у почутому повідомленні проблем [9 МОВ 1.4.1]; - окреслює тематику й проблематику художнього тексту [9 МОВ 1.4.1-1]; - коментує інформацію, сприйняту з одного чи кількох джерел [9 МОВ 1.5.1-1]; - обґрунтовує власну позицію щодо мовних обов'язків українців у реальній ситуації спілкування [9 МОВ 1.6.1]; - пояснює причини відповідного емоційного стану в типових життєвих ситуаціях [9 МОВ 1.8.1-2]; - поціновує українську мову як чинника національної та громадянської ідентичності [9 УМД 4.2.4]; - прагне послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя [9 УМД 4.2.4].		підтвердження значення мовних обов'язків громадян; узагальнення різних думок, виявлення спільного й відмінного тощо). Мовленнєва діяльність (застосування прийомів активного слухання, розуміння комунікативних намірів співрозмовника; обговорення мовних обов'язків українців; висловлення власної думки щодо проблеми обов'язків носіїв мови; обґрунтування важливості піклування про мову). Текстова діяльність (акцентування уваги на ролі обов'язків у житті людини, обговорення мовних обов'язків українців; сприйняття й аналіз тексту, що містить нову інформацію; структурування інформації; переведення текстової інформації в графічну; написання есе).
--	--	--

МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ. ДІЄСЛОВО (14 год + 2)

- Творчо використовує виражальні можливості дієслова, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення [9 МОВ 4.2.1-1]; - розрізняє дієслова на основі аналізу їхніх характерних ознак і функцій у мовленні, виявляє типові закономірності функціонування їх на основі узагальнення власних спостережень [9 МОВ 4.1.1]; - використовує знання про дієслово для вдосконалення власного мовлення [9 МОВ 4.1.1-2];	1. Поглиблене повторення вивченого. Дієслово: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. 2. Форми дієслова: неозначена форма, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, безособові форми на -но, -то. 3. Неозначена форма (інфінітив) та особові форми. 4. Види дієслова.	Організаційна діяльність (цілевизначення; планування; організація роботи; самоконтроль, рефлексія). Пізнавальна діяльність (засвоєння лексичних, граматичних і синтаксичних ознак дієслова; узагальнення вивченого; збагачення активного словника новими дієсловами, синонімами до них; пошук /моделювання ситуацій, що потребують застосування різноманітних
---	---	---

- аналізує окремі дієслова в усному мовленні, текстах (художніх текстах, медіатекстах тощо) і робить висновки щодо функціонування й доцільности використання їх [9 МОВ 4.1.2-1]; - ідентифікує різні види помилок на рівні змісту, структури та мовного оформлення, виправляє та обґрунтовує зроблені виправлення, спираючись на засвоєні норми [9 МОВ 3.3.1-1]; - відповідає на запитання за змістом почутого, належно акцентуючи на значущих деталях, зокрема художніх у художньому тексті [9 МОВ 1.1.2-1]; - переказує почуте повідомлення (художній текст, медіатекст тощо) докладно, стисло, вибірково, творчо, акцентуючи увагу на змісті загалом, на окремих важливих деталях чи на фрагментах почутого відповідно до мети й ситуації спілкування [9 МОВ 1.2.1-1]; - знаходить потрібну інформацію, відому або нову, в одному чи кількох джерелах (художніх текстах, медіатекстах тощо) і використовує її відповідно до самостійно визначених цілей [9 МОВ 1.3.1-1]. - формулює уточнювальні запитання до почутого для розуміння його [9 МОВ 1.1.2-4]; - вирізняє невербальні засоби, які сприяють розумінню не вираженого вербально змісту повідомлення [9 МОВ 1.1.3-1]; - знаходить потрібну інформацію, відому або нову, в одному чи кількох джерелах (художніх текстах, медіатекстах тощо) і використовує її	5. Способи дієслів. Дійсний спосіб. 6. Часи дієслів. Минулий час. Змінювання дієслів у минулому часі. 7. Теперішній час. Особливості змінювання. 8. Майбутній час. Проста і складена форми. Особливості змінювання. 9. Дієслова I та II дієвідмін. Букви е, и в особових закінченнях. 10. Наказовий спосіб. Особливості творення. 11. Умовний спосіб. Особливості творення. 12. Безособові дієслова. Дієслівні форми на -но, -то. 13. Способи творення дієслів. 14. Правопис дієслів: 15. Уживання дієслів у мовленні. ІНФОРМАЦІЯ (6+3 год) 1. Способи пошуку інформації. 2. Вибір джерела інформації. 3. Якість і достовірність інформації. 4. Вербальні й невербальні засоби інформації. 5. Опрацювання й перетворення текстової інформації. 6. Використання інформації в різних	дієслів; виконання вправ і завдань, що передбачають використання дієслів із позитивною конотацією, у процесі міжособистісного спілкування, формують уміння правильно утворювати дієслівні форми тощо). Мовленнєва діяльність (усне висловлення з використанням дієслів; формулювання й обстоювання власної думки, оцінювання дій, учинків, життєвих явищ, моральних, суспільних, історичних та інших проблем сучасности, висловлення власного ставлення до них). Текстова діяльність (читання й переказування тексту, що містить нові слова; заміна в тексті лексичних одиниць; виявлення й аналіз дієслів; редагування; доповнення; переформатування тексту; виявлення дієслів, що сприяють або перешкоджають гармонійному спілкуванню; складання й оформлення власного висловлення згідно з усталеними лексичними нормами; написання есе тощо). Організаційна діяльність (цілевизначення; планування; організація роботи; самоконтроль, рефлексія). Пізнавальна діяльність (визначення способів добору інформації; вибір джерела інформації; розрізнення якісної/неякісної й достовірної/недостовірної
--	---	---

відповідно до самостійно визначених цілей [9 МОВ 1.3.1-1]; - виявляє важливі деталі усного повідомлення (художнього тексту, медіатексту тощо) для ілюстрування власного розуміння почутого [9 МОВ 1.4.1-2]; - визначає достовірність, новизну, несуперечливість інформації, відповідність своїм переконанням, поглядам [9 МОВ 1.5.1-2]; - інтегрує інформацію, надану в різний спосіб (текстову, графічну, числову тощо) в межах одного або кількох текстів (художніх текстів, медіатекстів тощо), зокрема в гіпертекстах у цифровому середовищі [9 МОВ 2.2.5]; - визначає якість і достовірність інформації на основі власного досвіду, критично сприймаючи думки інших [9 МОВ 2.4.2]; - трансформує графічну інформацію на основі кількох джерел у текстову [9 МОВ 2.6.2].	ситуаціях спілкування (практично)	інформації; передавання / відтворення текстової інформації графічно (карти, схеми, плани, моделі тощо) чи образно (малюнок); визначення вербальних і невербальних засобів інформації; пошук інформації відповідно до поставленого завдання; використання інформації в різних ситуаціях спілкування; аналіз змісту інформації тощо). Мовленнєва діяльність (реагування на почуту інформацію (коментар); вибіркове, стисле переказування змісту почутого відповідно до поставленого завдання; висловлення своєї думки тощо). Текстова діяльність (обґрунтування достовірності інформації; написання висновків на основі почутої інформації, написання есе тощо).
---	--	---

ДІЄПРИКМЕТНИК (6 год)

- Розрізняє активні й пасивні дієприкметники на основі аналізу їхніх характерних ознак і функцій у мовленні, виявляє системні міжрівневі взаємозв'язки між ними, типові закономірності функціонування їх на основі узагальнення власних спостережень [9 МОВ 4.1.1]; - творчо використовує дієприкметники, обираючи з-поміж запропонованих варіантів, виявляючи художньообразне, асоціативне мислення [9 МОВ 4.2.1-1];	1. Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. 2. Дієприкметниковий зворот. Розділові знаки в реченнях з дієприкметниковими зворотами. 3. Активні й пасивні дієприкметники. Особливості творення, відмінювання, уживання. 4. Уживання дієприкметників. Способи	Організаційна діяльність (цілевизначення; планування; організація роботи; самоконтроль, рефлексія). Пізнавальна діяльність (дослідження особливостей дієприкметників; виявлення спільного й відмінного між дієсловами, прикметниками і дієприкметниками; добір /пошук у художніх/медійних текстах прикладів різних видів дієприкметників; дослідження дієприкметників у складі фразеологізмів; виявлення
--	--	--

- визначає переваги і недоліки власноруч написаних текстів і планує власний навчальний поступ, спираючись на аналіз допущених помилок [9 МОВ 3.3.3-1]; - аналізує допущені помилки, щоб краще пізнати переваги і недоліки власноруч написаних текстів, визначити власні навчальні цілі [9 МОВ 3.3.3]; - використовує у мовленні дієприкметники, обґрунтовуючи доцільність вибору їх [9 МОВ 1.7.2-1]; - обстоює власну позицію щодо порушеної проблеми, аналізуючи та узагальнюючи різні погляди та ідеї [9 МОВ 3.1.2-3]; - відповідає на різнотипні запитання за змістом почутого [9 УМД 1.1.2-1]; - переказує повідомлення, що стосується відомої або частково нової тематики, докладно, стисло, вибірково [9 УМД 1.2.1-1]; - фіксує позиції, щодо яких виникає потреба в роз'ясненні внаслідок мовних утруднень [9 УМД 1.2.2-3]; - зіставляє власну думку, зафіксовану письмово, з міркуваннями інших осіб [9 УМД 3.1.2-2]. - переказує почуте повідомлення (художній текст, медіатекст тощо) у різний спосіб відповідно до мети й ситуації спілкування [9 МОВ 1.2.1]; - застосовує різні види критичного читання текстів різних стилів, зокрема фрагментарних, зокрема й художніх текстів, медіатекстів тощо [9 МОВ 2.1.1-1];	заміни активних дієприкметників. 5. Правопис дієприкметників: -н- у дієприкметниках та -нн- у прикметниках дієприкметникового походження. 6. Не з дієприкметниками. ТЕКСТ (5 год) 1. Поради читачам. Мета читання. 2. Вдумливе читання. 3. Критичне читання. 4. Зміст прочитаного. Проблеми в тексті.	помилки і редагування написаного тощо). Мовленнєва діяльність (участь в обговоренні проблеми; обґрунтування власної позиції щодо особистісно й суспільно значущих питань в почутому повідомленні (художньому тексті, медіатексті тощо), у реальній ситуації спілкування; визнання права на іншу думку в процесі комунікування тощо). Текстова діяльність (виявлення дієприкметників у літературних творах; усунення огріхів у структурі тексту; критичне оцінювання доцільності вжитих у тексті дієприкметників; збагачення тексту дієприкметниками; вираження власної думки щодо змісту прослуханого тексту; обґрунтування свого ставлення до проблеми з опорою на власні знання й досвід; написання есе тощо). Організаційна діяльність (цілевизначення; планування; організація роботи; самоконтроль, рефлексія). Пізнавальна діяльність (розуміння мети читання; засвоєння особливостей вдумливого і критичного читання; виділення ознак вторинних текстів; розуміння емоційного складника художнього тексту тощо). Мовленнєва діяльність (обговорення важливості/користи читання, складання
--	---	--

- визначає і коментує порушені в одному чи кількох текстах (художніх текстах, медіатекстах тощо) проблеми [9 МОВ 2.2.1]; - коментує та обґрунтовує актуальність порушених в одному чи кількох текстах (художніх текстах, медіатекстах тощо) проблем крізь призму власного досвіду та культурно-історичного контексту [9 МОВ 2.2.1-1];		діалогу, формулювання порад; висловлення своєї думки; обговорення прочитаного, коментування власних почуттів під час читання; обговорення прочитаного тексту; обговорення літературних уподобань тощо). Текстова діяльність (осмислення змісту прочитаного; поставлення уточнювальних запитань для кращого розуміння і сприйняття прочитаного; переказування тексту або фрагмента; формулювання мети читання; стисле переказування; інтонування тексту, реплік у ньому; оцінювання тексту, апелюючи до власних знань, позицій чи поглядів; зіставлення змісту прочитаного з власними ціннісними орієнтаціями; редагування тексту; визначення проблем у тексті; перетворення тексту словесно чи графічно; описання й аналіз емоційного стану інших осіб або літературних персонажів, їхніх учинків і/або висловлень; створення власних текстів (розповідь, есе); логічне структурування власного тексту; удосконалення змісту тощо).
ДІЄПРИСЛІВНИК (5 + 3 год)		
- Розрізняє дієприслівники доконаного й недоконаного виду у процесі аналізу їхніх характерних ознак і функцій у мовленні, виявляє взаємозв'язки між ними, типові	1. Дієприслівник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.	Організаційна діяльність (цілевизначення; планування; організація роботи; самоконтроль, рефлексія). Пізнавальна діяльність

закономірності функціонування їх на основі узагальнення власних спостережень [9 МОВ 4.1.1]; - добирає й використовує дієприслівники для ефективної комунікації, пристосовує їх до ситуації спілкування та комунікативних намірів, ураховуючи соціальний і культурний контекст [9 МОВ 1.7.1-1]; - фіксує на письмі власне або чуже мовлення, використовуючи за потреби відповідні прийоми оптимізації викладу думки (різні графічні прийоми, скорочення, виділення тощо) та засоби мовної виразності [9 МОВ 3.1.1-1]; - аналізує й удосконалює зміст написаного відповідно до теми й мети висловлювання [9 МОВ 3.3.2-1]; - аналізує дієприслівники в усному мовленні, текстах (художніх текстах, медіатекстах тощо) і робить висновки щодо доцільності використання їх [9 МОВ 4.1.2-1]; - ідентифікує різні види помилок на рівні змісту, структури та мовного оформлення, виправляє та обґрунтовує зроблені виправлення, спираючись на засвоєні норми [9 МОВ 3.3.1-1]; - пояснює типовими фразами очевидні й окремі приховані причини емоційних станів у різних життєвих ситуаціях [9 УМД 1.8.1-2]. - коментує власні почуття під час читання тексту (художнього тексту, медіатексту тощо) і враження від прочитаного, аналізує вплив виражальних засобів на	2. Вид і час дієприслівників. 3. Дієприслівниковий зворот. Розділові знаки в реченнях з дієприслівниковими зворотами й одиничними дієприслівниками. 4. Творення дієприслівників недоконаного й доконаного виду. 5. Не з дієприслівниками. ТЕКСТ (6 год) 1. Вторинні тексти. Детальний переказ. 2. Опис у художніх текстах. 3. Емоційний складник художнього тексту. 4. Прийоми редагування тексту.	(порівняння й зіставлення дієслів, прислівників і дієприслівників, виявлення спільного й відмінного; практичні завдання, що передбачають творення дієприслівників і використання їх у тексті; виявлення помилок у процесі творення й використання в мовленні дієприслівників; добір прикладів застосування дієприслівників; моделювання проблемних ситуацій, спричинених орфографічними і граматичними помилками тощо). Мовленнєва діяльність (визначення намірів мовців; визнання права на іншу думку в процесі комунікації; аналіз мовленнєвої ситуації; обговорення проблеми; будування діалогів; керування власними емоціями; коментування тощо). Текстова діяльність (критичне читання текстів; детальне переказування; виразне читання з дотриманням літературної норми; визначення складників структури тексту; добір ключових слів; визначення основної думки; інтегрування текстової інформації в графічну; формулювання висновків на основі прочитаного тощо). Організаційна діяльність (цілевизначення; планування; організація роботи;
---	---	---

емоційно-естетичне сприймання тексту [9 МОВ 2.3.21]; - обговорює тексти (художні, медійні тощо), демонструючи толерантність й усвідомлюючи множинність поглядів та інтерпретацій [9 МОВ 2.4.5]; - використовує для розв'язання завдань текстові / медіатекстові джерела, інформацію з яких вважає достовірною та надійною, аргументує вибір цих джерел [9 МОВ 2.5.1-1]; - обговорює з іншими свої літературні вподобання, наводячи приклади, аргументи, презентує прочитаний літературний твір у різний спосіб, спираючись на власний читацький досвід [9 МОВ 2.5.2-1]; - перетворює тексти (художні, медійні тощо) словесно та графічно, узагальнюючи, доповнюючи, інтерпретуючи, скорочуючи інформацію [9 МОВ 2.6.1]; - ідентифікує різні види помилок виправляє та обґрунтовує зроблені виправлення, спираючись на засвоєні норми [9 МОВ 3.3.1].		самоконтроль, рефлексія). Пізнавальна діяльність (розуміння мети читання; засвоєння особливостей вдумливого і критичного читання; виділення ознак вторинних текстів; розуміння емоційного складника художнього тексту тощо). Мовленнєва діяльність (обговорення важливості/ користи читання, складання діалогу, формулювання порад; висловлення своєї думки; обговорення прочитаного, коментування власних почуттів під час читання; обговорення прочитаного тексту; обговорення літературних уподобань тощо). Текстова діяльність (осмислення змісту прочитаного; поставлення уточнювальних запитань для кращого розуміння і сприйняття прочитаного; переказування тексту або фрагмента; формулювання мети читання; стисле переказування; інтонування тексту, реплік у ньому; оцінювання тексту, апелюючи до власних знань, позицій чи поглядів; зіставлення змісту прочитаного з власними ціннісними орієнтаціями; редагування тексту; визначення проблем у тексті; перетворення тексту словесно чи графічно; описання й аналіз емоційного стану інших осіб або літературних персонажів, їхніх учинків і/або висловлень;
--	--	---

		створення власних текстів (розповідь, есе); логічне структурування власного тексту; удосконалення змісту тощо).
ПРИСЛІВНИК (7 + 3 год)		
- Розрізняє прислівники на основі аналізу їхніх морфологічних ознак і функцій у мовленні, виявляє типові закономірності функціонування їх на основі узагальнення власних спостережень [9 МОВ 4.1.1]; - використовує знання про прислівник для вдосконалення власного мовлення [9 МОВ 4.1.1-2]; - аналізує прислівники в усному мовленні, у текстах (художніх, медіатекстах тощо) і робить висновки щодо доцільності використання їх [9 МОВ 4.1.2-1]; - застосовує різні види критичного читання одиничних та множинних текстів (цілісних, перерваних, змішаних), з-поміж іншого й художніх, медіатекстів тощо на відому й нову тематику відповідно до мети читання [9 МОВ 2.1.1]; - ідентифікує види помилок на рівні змісту, структури та мовного оформлення, виправляє та обґрунтовує зроблені виправлення, спираючись на засвоєні норми [9 МОВ 3.3.1-1]; - характеризує поведінкові вияви та причини виникнення емоційного стану літературних персонажів, коментує їхні вчинки та висловлення [9 МОВ 2.3.1-1]; - добирає й використовує необхідні вербальні та невербальні засоби для ефективної комунікації, пристосовує	1. Прислівник як частина мови. 2. Ступені порівняння прислівників. 3. Способи творення прислівників. 4. Особливості наголошування і пра-вопису прислівників. Написання прислівників із дефісом. 5. Правопис прислівників разом та окремо. 6. Не і ні з прислівниками. 7. Букви -н- та -нн- у прислівниках. И та і в кінці прислівників. ЖАНРИ МОВЛЕННЯ (7+3 год) 1. Жарт. Висміювання. Насмішка. 2. Захват, захоплення. 3. Повідомлення. 4. Інструкція. 5. Знайомство. 6. Дружня бесіда. 7. Конспект	Організаційна діяльність (цілевизначення; планування; організація роботи; самоконтроль, рефлексія). Пізнавальна діяльність (засвоєння морфологічних і синтаксичних ознак прислівника; усвідомлення правил написання прислівників; удосконалення навичок грамотно-го письма; добір власних прикладів і пошук ситуацій застосування їх у процесі комунікації тощо). Мовленнєва діяльність (коментування інформації; обґрунтування власної думки, позиції; визначення наміру комунікантів; підтвердження й увиразнення думок, поглядів цитатами; аналіз ситуації спілкування; здійснення позитивного впливу на емоційний стан співрозмовників; спілкування у цифровому середовищі; участь в обговоренні проблеми тощо). Текстова діяльність (критичне читання текстів художнього і публіцистичного стилів; визначення мети читання; сприймання тексту на слух; виписування з тексту словосполучень, що є ключовими й виражають зміст його; заміна в тексті

їх до ситуації спілкування та комунікативних намірів, враховуючи соціальний і культурний контекст [9 МОВ 1.7.1-1]. - Організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); - висловлює та обстоює власні погляди, ідеї, переконання; - створює типові дописи/ медіатексти (зокрема використовуючи гіпертекстові покликання) в цифровому середовищі для обговорення особистісних і певних соціально значущих питань [9 МОВ 3.2.1]; - використовує результати власної мовотворчості для особистісного самовираження [9 МОВ 4.2.1]; - аналізує допущені помилки для того, щоб краще пізнати переваги і недоліки власноруч написаних текстів, визначити власні навчальні цілі [9 МОВ 3.3.3]; - виконує різні ролі у груповій онлайнній комунікації, обирає потрібні стратегії співпраці в різних ситуаціях спілкування [9 МОВ 3.2.2-1].		словосполучень; виписування речень, що передають основну думку тексту, абзацу; визначення порушених у тексті проблем; виписування прислівників; передання змісту фрагмента тексту одним реченням; заміна в тексті слів синонімічними; складання речень, що передають емоційний стан людини в різних ситуаціях; складання речень оцінного змісту; складання діалогу на основі прочитаного/почутого тексту тощо). Організаційна діяльність (цілевизначення; планування; організація роботи; самоконтроль, рефлексія). Пізнавальна діяльність (визначення різниці між жартом, висміюванням і насмішкою; визначення предмета/об'єкта захвату, захоплення; засвоєння особливостей структури повідомлення; аналіз видів інструкцій; складники інструкції, привітання; визначення особливостей дружньої бесіди тощо). Текстова діяльність (оформлення тексту жарту; формулювання різних видів захоплення; складання й аналіз текстів повідомлення, інструкції; виявлення, аналіз у тексті захвату, захоплення; доповнення, трансформування, аналіз текстів, написання есе тощо).
---	--	--

		Мовленнєва діяльність (усні жарти; обговорення прикладів жарту, насмішки; моделювання ситуації знайомства; моделювання дружньої бесіди; обговорення інструкції тощо).
СЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ		
- Визначає особливості кожної службової частини мови, аналізуючи усне мовлення й тексти, зокрема літературні твори [9 МОВ 4.1.2]; - розрізняє службові частини мови на основі аналізу їхніх характерних ознак і функцій у мовленні, виявляє системні міжрівневі взаємозв'язки між ними, типові закономірності функціонування їх на основі узагальнення власних спостережень [9 МОВ 4.1.1]; - використовує знання про системність службових частин мови для вдосконалення власного мовлення [9 МОВ 4.1.1-2]; - ідентифікує різні види помилок виправляє та обґрунтовує зроблені виправлення, спираючись на засвоєні норми [9 МОВ 3.3.1]; - створює власний текст (художній текст, медіатекст тощо) на основі прочитаного [9 МОВ 2.7.2]; - самостійно добирає й використовує способи творчого експериментування з художнім текстом, зважаючи на власні потреби й мету та усвідомлюючи ризик несприйняття створеного [9 МОВ 2.7.2-2]; - добирає доречні службові частини мови, спираючись на усталені мовні норми, для досягнення відповідної	ПРИЙМЕННИК (5 год) 1. Прийменник як службова частина мови та засіб зв'язку слів. 2. Види прийменників за будовою. 3. Непохідні й похідні прийменники. Особливості написання. 4. Синонімічні й антонімічні прийменники. 5. Особливості вживання прийменників. СПОЛУЧНИК (6 год) 1. Сполучник як службова частина мови. 2. Види сполучників за будовою і походженням. 3. Сполучники сурядности та підрядности. 4. Написання сполучників. 5. Розрізнення сполучників та однозвучних слів. 6. Синонімічні й антонімічні сполучники. ЧАСТКА (4 год) 1. Частка як службова частина мови. 2. Частки формотвірні та словотвірні.	Організаційна діяльність (цілевизначення; планування; організація роботи; самоконтроль, рефлексія). Пізнавальна діяльність (розпізнавання прийменників (сполучників, часток) на основі їхніх смислових і граматичних особливостей; визначення розрядів; уживання в мовленні прийменників-синонімів; усвідомлення ролі службових частин мови в тексті; добір речень для можливої й неможливої заміни прийменників (сполучників) синонімічними; моделювання життєвих ситуацій застосування знань про службову частину мови; варіювання часток у реченні, спостереження за впливом їх на зміст; редагування речень, обґрунтування правильності / помилковості у вживанні службових частин мови тощо). Мовленнєва діяльність (побудова діалогу за пропонуваними орієнтирами; моделювання / імітування мовленнєвої взаємодії в чаті; коментування допису; реагування на погрозу/шантаж; обговорення проблеми; розподіл ролей для

комунікативної мети [9 МОВ 3.1.4]; - зіставляє власну думку, зафіксовану письмово, з міркуваннями інших осіб [9 МОВ 3.1.2-2]; - взаємодіє з іншими через власну мовотворчість, зокрема через текст (художній текст, медіатекст тощо) [9 МОВ 4.2.3-1]; - досліджує власне мовлення, аналізує основні риси авторського стилю тексту (художнього, медіатексту тощо) для вдосконалення власного стилю мовлення [9 МОВ 4.2.4-1]; - аналізує причини виникнення емоційного стану літературних персонажів, коментуючи їхні вчинки в контексті власного й суспільного досвіду [9 МОВ 2.3.1]; - записує від руки або з використанням спеціальних (зокрема й цифрових) пристроїв власні міркування або інформацію з різних джерел, ураховуючи фактор адресата [9 МОВ 3.1.1]; - висловлює власні почуття і враження від прочитання текстів (художніх текстів, медіатекстів тощо) [9 МОВ 2.3.2]. - Бере активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії відповідно до мети і ситуації спілкування [9 МОВ 1.1.2]; - свідомо застосовує прийоми активного слухання [9 МОВ 1.1.1-1]; - адекватно реагує на почуте, демонструючи розуміння комунікативних намірів співрозмовника [9 МОВ 1.1.23];	3. Частки, що надають слову або реченню додаткових відтінків. 4. Правопис часток (узагальнення). ВИГУК (2+4 год) 1. Вигук як особлива частина мови. Групи вигуків за значенням. 2. Дефіс у вигуках. Розділові знаки в реченнях із вигуками. СПІЛКУВАННЯ (7+4 год) 1. Комунікативні наміри. Намір поділитися враженнями. 2. Мовні й позамовні засоби гармонійного спілкування (елементи ввічливості, жести, міміка, усмі-шка, комплімент). 3. Засоби прикрашання мовлення: фразеологізми, інтонаційний малюнок. 4. Бар'єри спілкування. 5. Суперечка і сварка. 6. Правила гарного слухача.	мовленнєвої ситуації; аналіз мовленнєвої ситуації, обстоювання власної позиції щодо порушеної проблеми; записування власних міркувань; обгово-рення літературних уподобань тощо). Текстова діяльність (самостійний добір тексту для читання; висловлення почуттів від прочитаного; критичне читання тексту на відому й нову тематику; визначення складників структури художнього тексту; формулювання висновків на основі кількох прочитаних текстів; детальний переказ тексту; перевірка сприйняття тексту за допомогою уточнювальних запитань; інтерпретація подій і ситуацій у тексті; переформатування текстової інформації в графічну, цифрову; визначення ключових слів, теми й основної думки тексту; переказ тексту від першої особи; використання тексту для розв'язання проблеми, написання есе тощо). Організаційна діяльність (цілевизначення; планування; організація роботи; самоконтроль, рефлексія). Пізнавальна діяльність (визначення комунікативних намірів; засвоєння особливостей наміру «поділитися враженнями»; виділення мовних ознак ввічливості; обґрунтування
---	---	--

- визначає мету мовця й передбачає комунікативний намір співрозмовника [9 МОВ 1.4.4]; - визначає суттєві деталі, що сприяють або заважають ефективній комунікації [9 МОВ 1.5.2]; - коментує окремі аспекти форми повідомлення (відповідно до ситуації спілкування та соціокультурних норм) [9 МОВ 1.5.1-3]; - комунікує, визнаючи право на існування іншої думки, з дотриманням принципів етики спілкування, норм літературної вимови [9 МОВ 1.6.1-2]; - модифікує використання інтонаційних засобів залежно від комунікативної ситуації [9 МОВ 1.7.1-3]; - здійснює позитивний вплив на емоційний стан співрозмовників для досягнення мети спілкування [9 МОВ 1.8.3]; - виявляє і передбачає емоційні реакції в різних ситуаціях спілкування [9 МОВ 1.8.1-1]; - пише в цифровому середовищі повідомлення / медіатексти різних жанрів (дописи, коментарі, статті, замітки тощо) із застосуванням гіпертекстових покликань для обговорення особистих і соціально важливих проблем, зокрема популяризації читання [9 МОВ 3.2.1-1]; - вирізняє прояви маніпулятивних впливів у цифровому просторі та уникає їх [9 МОВ 3.2.4-1].		доцільности комплімента, усмішки, фразеологізмів у спілкуванні; засвоєння елементів інтонаційного малюнку спілкування; виявлення чинників, що сприяють або заважають ефективній комунікації; визначення бар'єрів і небезпек віртуального спілкування; виявлення ознак суперечки і сварки; засвоєння правил гарного слухача тощо). Мовленнєва діяльність (добір компліментів, обмінювання компліментами; інтонування реплік; моделювання суперечки; коментування; аналіз інтонаційних малюнків; добір прикладів ввічливого заперечення). Текстова діяльність (написання текстів компліментів; редагування тексту; аналіз конкретної ситуації спілкування в тексті, написання есе, тощо).
--	--	--

ПРИКІНЦЕВА ЧАСТИНА

Організація освітнього процесу за цією навчальною програмою вимагає гнучкості у виборі форм, методів і засобів навчання, врахування індивідуальних здібностей та навчальних потреб кожного здобувача освіти, забезпечення безпечного цифрового освітнього середовища, а також створення мотиваційної атмосфери на основі педагогіки партнерства.

Система оцінювання результатів навчання

Оцінювання досягнень учнів та учениць у 7 класі здійснюється на основі діяльнісного підходу з урахуванням чотирьох груп результатів (ГР), визначених Державним стандартом базової середньої освіти:

- **ГР 1: Сприймання усної інформації та аудіодискурсу / усна взаємодія і висловлювання** *(оцінюються навички активного слухання, переказу, ведення діалогу, імпровізації та публічного виступу).*
- **ГР 2: Сприймання письмових текстів / письмова взаємодія** *(оцінюються види критичного читання, пошук і аналіз інформації, розрізнення фактів та підтексту в художніх та медіатекстах).*
- **ГР 3: Письмове мовлення / створення власних текстів** *(оцінюється вміння продукувати тексти різних жанрів, есе, дописи, плани, тези з дотриманням мовних норм та академічної доброчесності).*
- **ГР 4: Дослідження мовних явищ і вдосконалення мовлення** *(оцінюються навички лінгвістичного аналізу, виправлення помилок, розуміння системності мови та функціонування лексико-граматичних груп).*

Оцінювання має бути систематичним і містити **поточне** *(формувальне, само- та взаємооцінювання за визначеними критеріями)* та **підсумкове** *(тематичне, семестрове, річне)* оцінювання. Особлива увага приділяється формувальному оцінюванню, яке допомагає учням аналізувати переваги й недоліки власних робіт і самостійно планувати свій навчальний розвиток.

Для успішної реалізації програми вчителю рекомендується:

1. Застосовувати компетентнісно орієнтовані завдання, що спонукають шестикласників до аналізу, зіставлення та висловлення власних міркувань.
2. Активно використовувати навчальні можливості підручника (І. М. Літвінова, «Ранок», 2024) та доповнювати їх медіатекстами, таблицями, діаграмами та інфографікою.
3. Систематично організовувати роботу з орфографічними, тлумачними, фразеологічними та словотвірними словниками (зокрема електронними).
4. Запроваджувати елементи медіаграмотності, навчати розрізняти факти й судження, критично оцінювати інформацію та дотримуватися правил кібербезпеки й етикету під час онлайн-спілкування.
5. Забезпечувати систематичний зворотний зв'язок (вербальні коментарі, самоперевірка за чеклістами, аналіз типових помилок) для зміцнення мовної впевненості учнів і учениць.